

Prin teatrele din PRAGA

La Teatrul „Za Branou“ al cărui spiritus rector e ilustrul Otomar Krejča sînt prezentate două-trei premiere pe an, cam așa cum se petrecea la Teatrul de Comedie, într-o vreme. Nu e nevoie de mai multe, nici nu e cu putință, deoarece teatrul colindă continentul. *Trei surori* s-au plimbat din Mediterana în septentrion realizînd aproape nouăzeci de spectacole în afara granițelor. Andrei Șerban le întîlnise — pare-mi-se — la Stockholm: Ivan Helmer în altă capitală.

Nu am văzut nici unul din cele cinci spectacole fundamentale pe care le enumeră Jan Kott. Îmi închipui însă că *Trei surori* își are locul în vecinătatea lor.

Departate de mine gîndul de-a subestima pricepera și harul actorilor praghezi. Cu greu îi voi putea uita pe Jan Tříska în Tuzenbach, pe Maria Tomášová în Mașa, pe Otomar Krejča însuși în Cebutîkin. Îmi spuneam, totuși, ieșind de la spectacol — și aveam să-mi verific ulterior impresia — că ireproșabilul ansamblu se vădește superior fiecărui actor în parte. Totalul este mai mare decît suma părților.

Secretarul literar

Nu mi-am dat seama — n-am avut cînd — care este paralelogramul forțelor într-un teatru praghez. Cît de greu poate fi cuvîntul contabilului-șef, ce pondere are șeful de producție sau directorul administrativ. Rolul secretarului literar, al „dramaturgului“ cum i se spune, mi s-a părut însă hotărîtor.

În afara știutelor angarale publicitare, el este cel care traduce, adaptează, scrie pentru respectiva scenă, comentează actul dramatic în publicistică, un fel de Paleologu, sau Florian Nicolau sau Elvin, cu rosturile și răspunderea care vor fi fost odinioară ale lui Lessing.

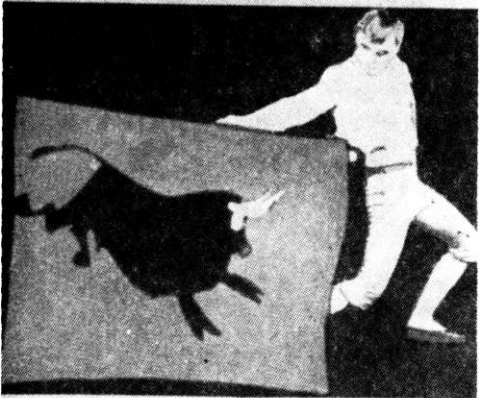
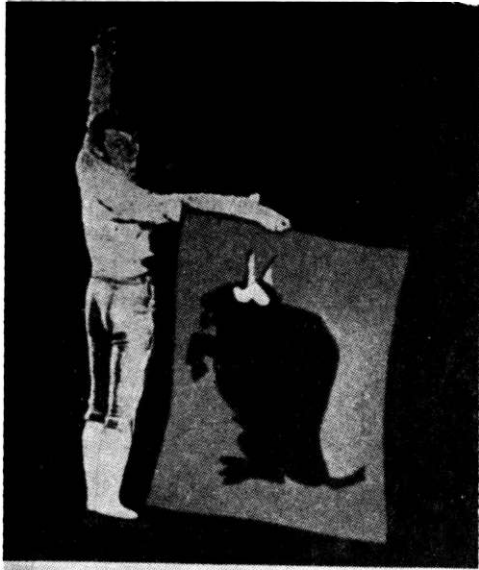
Jocul distanțelor

Că Jean-Paul Sartre a recondiționat *Kean*-ul lui Dumas, n-a provocat, bănuiesc, nici o stupeoare. Restructurarea de către Dürrenmatt a unui text shakespearian (*Regele Ioan*) are altă gravitate. E ca și cum ai fi modificat constituția sau — mutatis mutandis — simbolul credinței. Dar nu despre asta e vorba.

Ce m-a fermecat la spectacolul lui Jaroslav Dudek de la Teatrul „Na Vinohradech“ a fost elasticitatea distanțării. Actorii principali (Ioan: Martin Ruzek, Bastardul: Petr Haničinec) se identifică personajelor, se desprind, se îndepărtează prin ironie, revin la ele pentru a le părăsi din nou.

Spectacolul m-a convins încă o dată că „V-efectul“, bine manevrat, implică un joc dialectic.

Și n-aș vrea să-i trec cu vederea pe acci ostași care așezau decorul, îl schimbau la

O „Corrida“
la
„Lanterna
magică“

sfirșitul tablourilor și „mureau puțin“ între timp.

Lanterna magică

Vrea să conjuge, după cum se știe, pelicula cu scena. Interpretii evoluează pe scindură, trec în imagine, escaladează înălțimi amețitoare, alergă printre vehicule, complăcându-se în felurite periculozități, revin în carne și oase, pierzând și recitigându-și succesiv a treia dimensiune într-o precizie acrobatică.

Mărturisesc, totuși, că emoții deosebite n-am încercat, mai lucid n-am devenit și nici mai subtil. Dar e adevărat că două ore au trecut pe nesimțite.

Ultimul Tennessee Williams

N-are, nici pe departe, poezia *Iguanei*, iar cei trei interpreți își poartă pe scena turnantă incontestabilul meșteșug și lipsa de strălucire.

Lorenzaccio

În viziunea lui Krejča, a rămas, cred, „clou-ul“ stagiunii. Un spectacol baroc — cu înțelesul pe care îl dă Wölflin noțiunii — cultivând efectul de masă și propensiunea spre mișcare.

Spectacolul se desfășoară pe și printre numeroase cuburi, a căror frenetică deplasare la vedere marchează schimbarea tablourilor. Personaje de ordinul zecilor ocupă scena în permanentă, stau nemișcate, se contorsionează, tipă sau se jelesc, urmărind tribulațiile personajelor principale.

Locul acțiunii nu mai este în chipul acesta nici sală, nici anticameră, nici iatac, ci orașul-scenă, amplificat în imensele oglinzi-pe-rete.

Găsim în aceste spectacol de toate: un text romantic, măști animaliere prin care evul mediu își strecoară angoasele în renaștere, ultra-moderne măști de plastic sub care carnea încremenește, pantomimă, coreuți — cum spuneam —, cruzime, orgiastice dezlănțuirii carnavalesci, o instalație electrică de 500 de circuite desfășurate în perdele luminoase, și un acompaniament sonor, de negrăit rafinament.

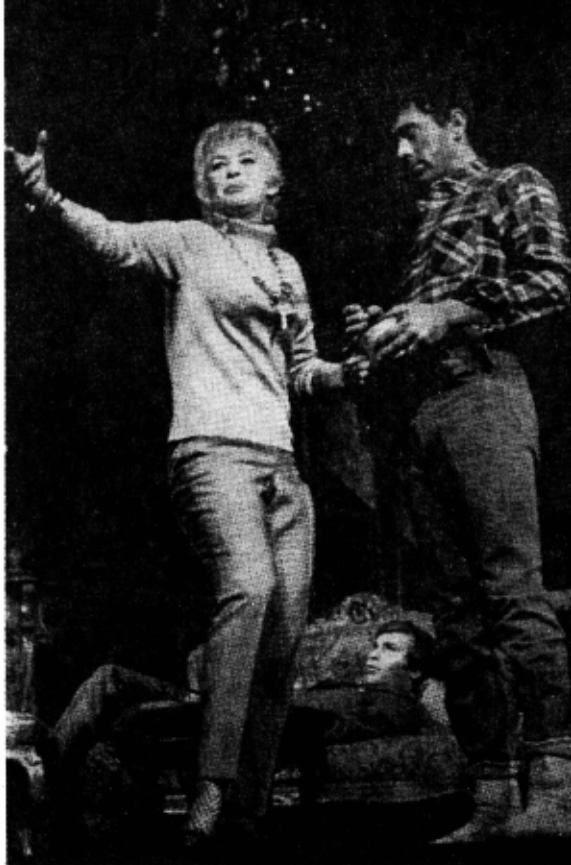
Spectacol încărcat, după modesta mea părere, dar grandios, și zăpăcitor pe care — asemeni dragostei și a morții — nu-l poți pricepe prin procură.

Știința entuziasmului și a tăcerii

Dar mai presus de Lorenzaccio, de filozofia scenografică a lui Svoboda, de ironia regelui Ioan și de năzdrăvăniile lanternei magice, m-a impresionat, la Praga, publicul.

Sălile teatrelor de proză sînt arhipline.

Mi-am spus întîi că nimerisem duminică, la un spectacol proaspăt. Să mai vedem. Dar iată că și luni, după două zile nelucrătoare deci, a fost nevoie să mi se pună scaune suplimentare. Marți, la *Trei surori*, prăpăd. Miercuri la *Lorenzaccio*, să nu mai vorbim.

Irena Kacirkova și Petr Kostka de la Teatrul „Komornie“ din Praga.

În sfîrșit, iată-ne simbătă la „Čimoherni Klub“. opoșit într-o modestă încăpere, la subsol. Piesa: *Livada cu vișini* în regia lui Jan Kačer. Scenografia — ale cărei mobile vor rămîne pe scenă și în timpul „exteriorilor“ — ne reamintește cu insistență că sîntem într-o declarată convenție. Media de vîrstă a publicului: douăzeci și...

Toate acestea mă îndemneau să cred — indiferent de calitatea spectacolului care s-a dovedit de altminteri excelentă — că voi avea parte de un dialog între eforturile vocale ale interpreților și feluritele zgomote ale sălii.

Spre surprinderea mea, un parter de capete blonde a ascultat spectacolul într-o deplină știință a tăcerii, aplaudind cu vehemență la final și — gest atît de scump nouă, actorilor — fără să-și părăsească locurile.

Mi-am spus atunci că publicul cetății de pe Vltava are teatrul pe care îl merită, iar teatrul — publicul care i se dăvine. Și mi-am amintit că Universitatea din Praga a implinit 620 de ani.

I. O.